

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyitt: Évnyegyedre 2 f. 50 kr. | Évnyegyedre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. | Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként nincs.

HETILAP.

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták minden izbeni beiktatásnál még 10 pkr. mélyezdig számítandó.
mond sora 3 p. kr., a

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

E lap szellemi és anyagi ügyeit illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez czimzendő.

Bérmertetlen leveleket csupán rendes levelezőinkél fogadunk el.
Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen a lap jelen ivnyi alakjában minden szerdán és szombaton dében.

Tartalom:

Császári nyiltparancs f. évi jun. 21-kről. (Folytatás.)
— Iparunk és kereskedelmünk. IV. — Földünk II. Rodna. III. Korond. — A szilvaaszalás legjobb módja. — Hírfüzér. — Tárca. — Hirdetések.

Előfizetési felhívás a

HETILAPRA

October 1-től december végeig helyitt 2 f. 24 kr.
" " " vidékre 2 f. 50 kr.

Császári nyiltparancs

1854-diki június 21-kéről.

kiható az erdélyi nagyfejedelemségre. mely által ezen koronaországokra nézve az urbéri kapcsolat megszüntetése s a földtehermentesítés foganatosítása, nemkülönben az ez által az egykori földesurak s volt jobbágyaik és az ezektől különböző bánásmód alatt létező földbirtokosok között megváltozott viszonylatok, s az e részbeni kölesönös birtokviszonyok szabályozása végett, több határozatok rendeltetnek.

(Folytatás.)

11. §. A 10. §. eseteiben a tartozásnak a hasonló módon pénzre számítandó netaláni vizontszolgáltatások levonása mellett kitudott évi tiszta értéke, a hiányok, behajtási és egyéb kezelési költségekre nézve egy hatórésznél leghuzása után, az évenkénti kárpótlási járadékot, s annak huszszoros összege a kárpótlási tőkét képezi.

A kárpótlás azonban semmi esetben sem szabathatik magasbra, mint a jelen nyiltparancs 12. §-nak határozatai szerint ugyanazon községben ugyanazon nagyságu s osztálybeli telkekre esnek.

12. §. II. Hol megszüntetési vagy megváltási kötések léteznek.

Ha az urbéri tartozások iránt ilyes megszüntetési vagy megváltási kötések nem léteznek, ugy az ugyanazon községben létező urbéri telkektől járó urbéri tartozásokért a kárpótlásnak következőkép kell történnie:

E részben az 1819-20 évbéli összeírás s a helységeknek ugyanakkor készült osztályozása veendő a telkek osztályozásának alapjául, oly módon, hogy az első osztálybeli helységekben egy hold belső vagy külső telkek után — holdját 1600 négyszög ölelve számítva — évenként egy forint tiz krajczár pengő pénzben; a második osztálybeli helységekben holdjától évenként egy pengő forint; s a harmadik és negyedik osztálybeli helységekben minden hold után évenként ötven pengő krajczár számítandó kárpótlási járadékul.

Az évi járadéknak huszszoros községe képezi a mindenik esetben fizetendő kárpótlási tőkét.

A háztalan zsellérek (subinquilini) tartozásait kárpótlás nélkül megszüntetnek.

13. §. A kárpótlás kiszabásának a telekadó-provisorium behozatalakor kitudott tért nagyság veendő alapul.

Ha a földesuraság ezen tért nagyság ellen felszólal, szabadságában áll ezen telkeknek

mérnök általi felméréstét kívánni, mi töle, a felmérési költségek viselése mellett nem tagdathatik meg.

14. §. Az ezen nyiltparancs szerint a volt földesuraknak a megszüntetett urbéri járadóságokért adandó kárpótlás az egykori földesur birtokosok után a birtokos személyének különbsége nélkül szabandó ki, s nem csupán a magán-földesurakat, hanem az egyházi pénzalapi, alapítványi, testületi és kamarai javakat is illeti.

Az egyházi pénzalapi, alapítványi, testületi és kamarai javakra eső kárpótlási összegek jog- és kezelési viszonyait tárgyzató közelebbi határozatok külön rendelkezésnek tartatnak fenn.

15. §. Egy különös nyiltparancs fogja azon módot és kűtfőt meghatározni, mely szerint és melyhől mind a tőke-, mind pedig az urbéri tartozások megszüntetése óta folyó járadékbeli kárpótlás, a jogosítottak számára adott előlegezések levonása után, minden érdekeltek jogainak megóvása mellett, a kitelhető gyorsasággal fizetendő.

Az alatt előlegezések fognak adadni, a már kibocsátott szabályok szerint.

M á s o d i k s z a k .

A megváltható tartozásokról.

16. §. Oly majorsági földek, melyeken megtelepítések léteznek, a jelenlegi birtokostól azon esetben, ha ők ezen megtelepítésen kívül más urbéri telket nem bírnak s ha a famuli conventionali sorába nem tartoznak, ezek héröket akár készpénzben, természetben járandóságban, valamely ház, lakás vagy földhasználatban kötötték legyen is ki, többé el nem vétethetnek.

Az ilyes telkeknek fekvő tartozások azonban megválthatók, s mindaddig, míg a váltásig meg nem történik, a birtokosok által a szerződésileg megállapított vagy divatozó mértékben fizetendők.

17. §. Azon egyes majorsági földek is, melyek a volt jobbágyoknak, különös szolgálmányok mellett urbéri birtokok szaporítására adattak, ha azoknak az adótblakba ígatása meg nem történt volna is, a 16. §. határozata alá esnek.

18. §. Azon majorsági földek, a mivelés nemének különbsége nélkül, melyek a volt jobbágyoknak bevetés, beültetés vagy más módoni használat végett, írásbeli vagy szóbeli egyezkedés mellett évenkénti termés-, munka- vagy pénzbeli szolgálmányokért örök időre, vagy a család avagy a hág kihaltáig, vagy általában határozatlan időre a visszavehetés világos fenntartása nélkül átengedettek, s melyek ez utóbbi esetben 1819. január 1-je óta a volt jobbágyok kezén léteznek, a birtokosoktól többé el nem vétethetnek.

Az ezeken fekvő tartozások megválthatók, mindaddig azonban, míg a váltásig meg nem történik, a járandó mértékben fizetendők.

19. §. Az irtásföldek tekintetében következő szabályok szolgálnak sinormértékül:

I. Önhatalmu irtások, melyek 1848. január 1-je óta történtek, foglalásoknak tekintendők, és sommás per utján visszakövetelhetetnek.

II. Oly irtások, melyek ezen parancs 3. továbbá 16-18. §§-nak rendeletei alá tar-

toznak, az ezen szakaszokban megállapított bánásmód alá esnek.

III. Oly irtások, melyek kötés létezése nélkül 1819. január 1-je előtt történtek, a mostani birtokosoktól többé el nem vétethetnek.

IV. Oly irtásokra nézve, melyeket a volt jobbágyok az egykori földesurasággal kötés mellett tettek, vagy melyek iránt később a földesurasággal világos vagy hallgatag egyezkedés történt, a megállapított föltételek megtartandók.

V. Azon irtásokat, melyek 1819. január 1-je után a földesur világos tilalma ellenére, vagy tilos erdőkben tétettek, a földesurak visszakövetelhetik.

Az irtásföldek visszakövetelése azonban, a foglalások esetét (ezen §-nak 1. sz.) kivéve, a netalán törtéendő birtokszabályozási tárgyalás alkalmával, különben pedig oly irtásföldekre nézre, melyek különös feltételek nélkül és határozatlan időre léteznek birtokosaik kezében, az urbéri törvényszékek életbeléptetése után három év alatt, azon irtásföldekre nézve pedig, melyek bizonyos föltételek mellett és meghatározott időre léteznek a jelenlegi birtokosok kezében, a föltételek teljesítése és a megállapított idő eltelté után három év alatt az illető urbéri törvényszéknél kérendő.

Az irtási költségek megtérítésének, a szerződésileg kikötött fenntartás esetét kivéve, csak akkor van helye, ha azok az 1791. XXVI. törvényczikk 7. §. értelmében az irtásföldből huzott hét évi tiszta haszon által fedezve nincsenek, s ha az irtás tilos erdőkben vagy a földesuraságnak világos, sem közvetlenül sem közvetve az irtásföldtől tartozások szedése által vissza nem vett tilalma ellenére nem történt.

20. §. Időleges kötések, valamint tisztán magánjogi haszonbéri és zálogszerződések ezen nyiltparancs rendeletei által nem érintetnek.

21. §. Az ország némely részeiben előforduló szolgálmányok, melyek oly szerződésben alapulnak, melyek által a föld használatának joga a sajátképeni tulajdonos részéről, valamely bér (taksa) vagy más adózás fizetése mellett örökre átengedett, a nélkül, hogy az által tulajdonképeni urbéri viszony keletkezett volna, szinte megválthatóknak nyilvánítatnak, s addig, míg a váltásig meg nem történik, eddigi törvényes mértékekben teljesítendők.

A mennyiben azonban a haszonélvezők a kikötött tartozások teljesítésével hátramardásban vannak, s ezen esetre a szerződés vagy az országos törvények szerint a haszonzedés elvétele megengedtetik, az adományozók (vagy földtulajdonosok) jogai érintetlenül maradnak.

22. §. Az ezen szakban megválthatóknak nyilvánított tartozásokért kárpótlás a kötelezettek által egyedül s az ország hozzájárulása nélkül következő szabályok szerint fizetendő.

23. §. A megválthatóknak nyilvánított tartozások megváltásának csak akkor van helye, ha az a járandósághoz jogosított által, vagy ugyanazon jogosított irányában egy községben kötelezettek mindnyája vagy legalább ezek nagyobb része, által, az ugyanazon egy nemű földektől tartozásokra nézve kéreltik, s ez az illető hatóság által intézendő el.

(Folytat. köv.)

Iparunk és kereskedelmünk.*)

IV.

Iparunk, különösen gyárvilágunk egy század s főleg a század elejétől fogva igen sokat emelkedett. Réz- és vas-hámoraink, üvegutáink, kőedény-gyáraink, papir-malmaink, szesz-, bőr-, s többféle gyáraink többire mind az utolsó időkben emelkedtek.

Mig ellenben csupán a czukor-, selyem-féle s pamulfonó-gyáraink egy része bukott el.

Ezek megbukása vagy megszakadása okait vizsgálni sok fölfedezésre vezetne. De úgy találjuk, hogy legtöbb bukás onnan következett, mert a helyiség volt rosszul választva. Félre eső helyeken állítatának, mint az intradami börgyár, hova jó mesterlegény nem megy, vagyha csakugyan számúzni akarja magát az emberi társaságból: akkor roppantul megfizeteli magát, vagy többeknél a történet, hogy fölépíték a roppant épületet, s az üzletre nem maradt tőkepénz. Vagy úgy tettek vállalkozó szellemü embereink, mint egy bizonyos uri emberről mesélük, hogy szeszgyárt állíta, s a mikor meg kelle indítani, belátta, hogy vize, kutja nincs; később máshova épített, hát akkor fája, gabonapiacza volt távol; harmadszor harmadik helyre épített, de már akkor pénze nem vala.

Mig ellenben azon gyárak, melyek jó számításos nyugszanak, jövedőt ígérnek.

Rosz számítás, hanyagság legtöbbször gyárainknak bukátója; s a nagy közönség, mely gyanúsítani szeret, messze keresi a bukás okát, holott önmagunkban rejlik.

Ha vala, most nem lehet senkit, a kormányt bizonyosan nem lehet vádolni. Az újabb időkben erre több adataink vannak.

Ferdinánd fejedelemünk gyáraink hiányát az erre képzés elhanyagoltságában látva: már 1844-ben öt erdélyi fiúnak nyitá ösztöndíjt a bécsi polytechnicumban; és most országoló Fejedelmünk az akkor 10 évre szánt alapítványt nem csak megújítja, de egyvel megszorítja.

Behozattak 1851-ben az iparkamarák, mi által az iparvilágnak a kormányval szemben közlekedés, ugyszólvá képviseltek van adva.

Szebenben, Brassóban ipartanodák nyitlak; s most Kolozsvárra a kormány maga fog nyitni, miután a város képtelennek mutatkozott.

Mi pozitív akadály sincs, s még is mi mindenben Fabius Cunctator habozó szerepét viszzük. Egyedül pénzhianyunkkal menthetnők magunkat; de ha egy nem bírja, bírja kettő, ha kettő nem, bírja egy részvénytársulat. S gyárt nyitni, ha az illető biztosíték ki van mutatva, mindennek szabad.

Gyárok nyitására, s a mesterségek nagybani üzésére, erre vár iparunk; erre vár az elsilányult pénzvizony. Mert egyedül az emberü mpa a nemzetgazdagulás bizonyos alapja. Mit csupa mesteremberek keze után előidézni nem lehet.

Hogy nem lehet, annak sok oka lehet; de legalaposabb ok elavult czéhrendszerünk.

Mostani czéhrendszerünk nepotismus monopoliuma inkább, mint az ipar iskolája. Mikor az első czéh oklevelet Oroszlán Henrik 1152-ben a hamburgi szabóknak adá: akkor gyerekkorában volt az ipar, virágház kelle számára. Akkor a polgárirrend nem létezett, nem az ipar, mit az előtt, mint Nagy Károly idejében, mondhatni rabszolgák kezelték. De most, mikor a polgári rend elég erős és jogos, mikor a pénzhatalmát kezébe keríté: a czéhrendszer alapos reformokra vár.

Erdélyt az ipar s illetőleg a polgári osztály keletkezése sorában, szinte csak a szász nemzet képviselte. A magyar és székely nem akart, az oláh nem tudott még iparos lenni. Városainkat többire szászok alapíták, még Tor-dán, Enyeden is fenn van e mai napig nyomuk, s elmondhatni, hogy a magyar királyok előtt a mi érdemünk van az ipar korában, a többire a szász nemzeté.

*) Lásd Hetilap 69. sz.

Ekkor a szász nemzet ipara, aránylag, jobban is álla, a külfölddel szemben tekintélyesebb vala. Nagy Lajos alatt, ki Erdélyben többet mulatott, 1312-82-ig volt a szász iparvilág aranykora. Majd minden városunk mutat e királytól ipar pártoló kiváltságát. A most létező czéhek már idejében meglőnek alkotva.

És e czéhek azon időben még is tették hatásukat, mig később a szász és magyar földön egyedáruassággá fajultak, mennyiben városaink az idegen mivesek telelepedhetését mindig nehezíték.

E részben a szász nemzet ment elől. Mig Anglia s Belgium és Franciaországból elüldözött protestánsok befogadása által magának iparvilágot teremté: addig nálunk, főleg a szászok, mint Szeben 1998-i statutáiból láthatni: az idegeneket, jobbágyokat, ha azok szinte szászok voltak is, fontos okok nélkül soha polgárnak be nem fogadták. Az ilyenek, lettek bár a legjobb iparosok, mint pariak úgy tekintődtek: a polgárjog legszebbjei, a föld és ház-birtoklástól el valának rekesztve; csak is felkelhetőket örökölhetének, egyéb pénzben fiztetett ki nekik; és velek összeházosodni a honi polgárnak nem szabadott.

Ily kínai köfallal vették magokat városaink, s illetőleg czéhaink körül. Az új talentot elüldözék, magok pedig nem haladtak. S az egyelőre üdvös czéhrendszer az erdélyi virágnak indult ipar torkára veté kezét. *)

Főleg nálunk, fájdalom, eddig a törvényhozás nem sokat gondolt vele. A nemzeti fejedelmek előtt és alatt magyar mint a romai lenézte a mesterembert. A nemes ember által-latta mesterember lenni, s a nemességből álló országgyűlés, hogy olesón vásárolhasson, csak limitálójára gondolt; s rosz szemmel nézé, ha mesterembereink idegen országokra vitték miveiket. **)

Belátták, hogy a czéhek monopolizálták a kézművet; nem gyárok előállításával, hanem igazságtalan limitációk, s a külföldre kivitel megtiltásában kerestek garantiát, mi iparunkat bilensben tartá. Következése azon szomorú nyilvános titok lön, hogy legjobb mesterlegényeink vagy szép uton mentek ki a hazából, s künn maradtak; vagy pedig a két Oláhországba szöktek, ott családot alkottak, s mig egyfelől népességünk jobb felét magokkal a paszták, más felét a két Oláhban piacziáról a mi árucikkeinket kinyomák.

E bajt már az 1811-i hongyülés belátta volt, azon gondolalban, hogy iparunkat a czéhba állás költségei nehezíték, törvényt hozott vala: hogy mesterlegényeink, ha a czéhba állás költségeit kiállani nem tudják is, remekeljenek, s műhelyt állithassanak. De e határozat csak papiron maradt.

Belgiumban, hol az ipar nem kevésbé virágnak, mint bár hol, már régóta nincs czéh. Anglia ipara csak elég hitelben áll: s ott nincs mesterlegényi idő. És nálunk, mint sok helyt még Európában, ugy állunk, hogy miként Börne kifejezé magát: Pythagoras nem utazott többet Indiában és Egyiptomban az isteni bölcsesség után, mint most egy suszterlegény, hogy egy pár csizmót csinálhasson; most egy zsemlesztés tiltkárért többet kell fáradni mint fáradtak a görög bölcsék az eteaszi titkokért.

S e bajok miatt, szemünk láttára, itt, hol még ideje nincs, a munkát nem kapó kézművesekből proletariatus állott elő. Mert mostani czéhrendszerünk akadályozza azt, hogy egy ember több mesterséget is tanulhasson sath.

Tehát minél több gyár, s minél előbb czéhrendszerünk reformja, a mit az újabb törvényektől, főleg a már kidolgozott, s közelebből élethelependő végleges iparszabályoktól várhatunk.

*) Siebenb. Bote 1854. 159. 60. szám.

**) Approbat. III. P. 85. tit.

Füzdőink.*)

II.

R a d n a.

Az idén Radnát igen kevesen látogaták. A Dombhát vendégei besztercei polgárok valának, de azok is csak hamar visszahúzódtak, nem állhatván ki a fűrdő és konyhászati ujanon beállt kényelmetlenségeket.

A gyönyörű Borvölgy (Vale-Sinului) felhagyatva, visszaindult hanyatlani vadságába, melyből gr. Bethlen Lajos teremő talentoma kikezdé vala emelni.

Az Antonia-füzdő sem örvend jobb létnek, az is piszokká vált. 000.

III.

Kirándulás Korondra.

A mindig nagyobb hirre kapott korondi fűrdőre rándultam e napokban. Göcsnél, ismerősenk vélt embert szólíték meg. — Csalatkozik, uram, én csak testvére vagyok, öt már három hó mult, hogy eltemettük. Elszomorodtam e hirre, mert az, kiről emlékezém — Nagy Dani, a Hetilap egykori levelezője volt, kitől a mult évben néhány érdekes vidéki tudósítás jelent meg e lapok utján.

Még sokáig gondolkoztam a mulandóságról, miatt szekerem lejtini kezdett a balavásári uton be, mely ut s hegyvágás, közel egy félmillió forintot erő napzámot emésztő fel, mig ennyire készülhetett el.

Balavására, Kelemetelke utamba eső falvak nevezetesek jó bortermő szőlőhegyeikről.

A kismődi veszedelmes patakot elérve, legelső hires falu Bözöd-Ujfalú, hol az annyi üldözést kiállott szombatosok öszpontositák magukat. Mind összesen — Ernyén lakó hámat is ide számítva — 20—22 család. Ennyiből áll a magyar szombatosok serege e széles egész világon: de állnak még csüggedtenül. Ok s szombatot megünneplik, disznóhus nem esznek, másokkal össe nem házasodnak; ennyi az egész, s mivel eltérnek, mert különben nyilvánosan katolikus, református és unitarius egyházakba járnak s ott keresztelődnek. Mesélnek holmi titkos hitágazati elveket felőlek, s hogy rendre az idősebb férfiak két hétig paposkodnának, miatt szakált is hagyának sat. sat. Ha annyi üldözésnek ki téve nem lesznek, eddig tán régen elenyésztek volna.

A közelebbi falu Etőd, rézpor mosta patakáról nevezetes. Itt lakik orvoslásairól közönségesen elismert jóindulatu ev. ref. pap Kendi Ferencz. E faluban élt a tapasztalt állatorvos és derék magyar-humoristikus író Gedő János is. Szép könyvgyűjteményét örökősei elárverezték, s kéziratát s naplóját Sz. Udvarhelyt vannak letéve. Szeretnénk már tudni e kéziratokból valamit.

Etődéről utam Kismőd felé vitt, melynek határán egy régi várhely és nevezetes barlang van, melyről Kövári emlékezik.

Korondnak tarva jobbról elmarad Enlaka, hol e közelebbi napokban egy régi feliratú követ kaptak, és Váralya a hires firtosi hegygyel, melynek tetején a mult század végén még a szent Benedekiek klastroma állt. Kövári e klastrom történetét elmondja, s így mi semmi újabbat nem mondhatunk róla. A talált firtosi aranyokról országszerte mesélnek.

Agyha közelében egy regét hallottam, mely az öt közel fekvő helységekre vonatkozik. E rege szerint az ősi időben egy pásztor élt e falvak határán háborítlanul. *) Kedve jött négy fia s maga közt a békés birtokot felosztani. A pásztor-tanya s illetőleg lak-helye honnan elindulának, az atya névről Agyha nevet kapott. Agyháról balra tartva délenek legelső megállapodási helyen a pásztor regét. Szerk.

*) Lásd Hetilap 68. szám.

*) E regét mi is ismerjük, csak hogy mi nem pásztor, hanem egy hatalmas birtoklóról hallók e regét.

tor leg
megel
hely
nyugot
másod
ség ne
tartva,
harmo
ség ne
Kusm
legkise
neki n
leg mo
kezevé
birtoka
rint, h
helyröl
legkise
átadato
egyked
né ka
Agyha
sága, n
ha, E
ma álla
rőtöljes
K
rültem
dése m
Mindeni
kében a
másban
des s e
a m
litasz e
egyszer
tudunk.
Ko
gatottab
vidéken
fűrdők
belsőjéb
Borvize
gyetlen
Csiki, k
rösítő e
ben kevs
világ el
sziget is
nek kös
lagi Mih
is buzgo
egyenlité
vettek.

A
dekes m
hiányzot
lágítás s
kezetesse
vári nen
melynek
rendelke
pen jelle
meik köz
lességük

Korond
itéletek s
rül fel;
gyűlhely
zan ész

Nag
— ugyne
vés vend
sérti: pér
dóre néz
sokan kin
rezhetülne
meglopas

*) Hallom
mod
élni.
graph
dot, K
**)

Erdély
ha vol
összeg
ván, n

tor legnagyobb s hihetően legkedvesebb fia megelőzőleg kimondá: itt én lakom, s e hely neve Enlaka maiglan is. Enlakáról nyugotnak tartva, már mint rendelkező szót második fiának az atya: e tiéd, s e helység neve Etéd lett. Innet kissé északnak tartva, harmadik megállapodási helyen szóla harmadik fiának: ez Kismód,*) s e helység nevét innen örökölte székelyes kiejtéssel Kismód. Itt délidő lévén ebédhez ültek, de legkisebb fia nyughatlanul felszólt, hogy már neki nem adna-e? mire az atya egykedvűleg mondá: szólok majd, s az atyának kezével hátra mutatott hely, a legkisebb fia birtoka Szolokma nevet kapott. Mások szerint, hogy Enlakáról indultak el, s az atya e helyről kimondá, hogy itt én lakom, és a legkisebb fiának, ki elől a legjobb birtok már átadatott az atya kérdésére: hogy neki adjon-e? egykedvűen mondá: Adj ha akarsz, s innet nékta kapta volna az ötidik helység nevét: Agyha. Bár miként is legyen a rege valósága, mi nem vitatjuk, de az őt falu: Agyha, Enlaka, Etéd, Kismód s Szolokma állanak, s bennök száz meg száz ép, öröteljes székely család él maiglan is.

Korond vidékét meglátva sokáig elmerültem festői szépségében. Erdély minden vidéke mintha mesterséges változáson menne át. Mindenik oly csodásan szép s érdekes. Egyikében a phantasia mint az égi villám, szilaj; másban mint az őszi pásztortűznek fénye, csendes s elmerengő. Szép vagy Erdély s gazdag a mult emlékében, s mindig érdekes. Hasonlítás egy bánatos képi özvegyhez, kit ha egyszer megpillantánk, soha elfeledni nem tudunk.

Korond ez évben is egyik volt leglátogatottabb fürdőink közül. Mi néki — szép vidéken kívül — a mult s jelen évben is más fürdők felett előnyt adott az, hogy az ország belsőjében van, s így jó távol minden zajtól. Borvize gyenge ugyan, de hideg fürdője egyetlen a maga nemében. Sós-dohott ize, dr. Csiki, kolozsvári orvos szerint, rendkívüli erősítő erővel bír. Sétahelye a borviz közelében kevés, s ez nagy hiány az elvet kereső világ előtt. E nyár folytán rögtönzött Rózsasziget is gr. Bethlen Gábor áldozatkésztségének köszönhető lételet, ki mellett gr. Toldalagi Mihály, b. Bánfi Kálmán és Hajós János is buzgolkodtak, s körakás és sétáosvények egyenlítése körül a vendégek mindnyájan részt vettek.

A jelen nyári időtöltés nem volt oly érdekes mint a mult évi, holott az idén sem hiányzottak bálók s éji zenék, léghajózás, világlátás sat. De a jelen évi mulatságot emlékezetessé teszi az, hogy közcélra, a kolozsvári nemzeti színház javára bált rendeztek, melynek tiszta jövedelmét 60 prtot szabad rendelkezésre bízták az illetőknek. Ez szépen jellemzi az ide vendégeket, hogy örömeik közt nem feledkeztek el hazafiai kötelességükről.**)

E fürdő szebb jövődjére ohajandó, hogy Korond ne legyen többé az aristocratiai előítéletek színhelye, hol hiúság után hiúság merül fel; ne ríjjanak ki a kastok, ne legyen gyűlhelye semmi különczkedésnek, min a józan ész csak mosolyogni tud.

Nagy átka Korondnak a pergettűs zsidó — ugynevezett birbics — melynek csábait kevés vendég kerül ki, s a ki egyszer megkísérti: pénzt nála hagyja. Ez káros, s jövődjére nézve hogy csábait kikérüljék, hihetően sokan kimaradnak, vagy másfelé mennek. Szereshetünk magunknak időtöltést a nélkül, hogy meglopassuk magunkat, mert e játéknem egy

*) Hallomásunk szerinti mondotta volna: ez Kismód ugyan, de azt hiszem meg lehet benne élni. Valamint azt is látjuk, hogy régi geographusaink, mint Benkő (Spec. Tans.) Kismódot, Kús-mod-nak is írják. Szerk.

**) Erdély népében a lelkesedés soha sem hiányzott, ha voltak, kik megragadják. A szép emlékeztető összeget Hajós János, kolozsv. tanácsos elhozván, már kézbesítette is. Szerk.

a legkiszámítottabb tolvajságok közül. Itt a pergettűs tulajdonosnak oly bizonyos a haszna, mint a másik félnek vesztesége. Senki sem nyert rajta, s hir szerint 5—6 ezer pengő nyeresége van a zsidónak; már hogy aztán ebből hányfelé szíváro, azt bizonyosan nem mondhatom meg. E játék üzetik a kormány szigorú rendelkezései ellenére, mely rendelkezések szerint minden házard játék tiltva van, s a közel vendégszobák falain e rendelkezések olvashatók. Fogasi.

A szilvaaszalás legjobb módja.

Az aszalni való szilvának jó fajának, nagy-nak, tökéletesen megértnek s nyüveltennek kell lenni. A nyüvességet leginkább az által hárinthatni el, ha a szilva tökéletes megérését elvárjuk. Mikor szára körül megránczosodik, akkor aszalva legjobb enni, akkor sokkal könnyebben s hamarabb megszalódnak mint a félérték. Nem is oly könnyen hullnak le a fáról, mint más gyümölcsök, mik már nagyon elérték; ellenben a nyüvesek a megérés előtt mind lehullnak. Ha a szilvát nem lehetne a fán sokáig hagyni, azon esetben a fákat gyengén meg kell rázogtatni, hogy a nyüvesek lehulljanak, s azokat félre lehessen tenni. Ugyan is a nyüves szilvát megenni rendkívül undorító, izellen, erőtlen, s a mit abból főznek is verhenyeges, savanyu, ha meg is nádmézelik.

A szilva legjobban aszalókemenczében aszalható. Elein csak gyenge tüzet kell csinálni, hogy ki ne fakadozzanak, fel ne hollyagosodjanak, vagy el ne égjenek. Továbbá gyakran meg kell forgatni. Ha ugy akarjuk, hogy fényesen maradjanak, nem kell mint a cseresznyét a kemenczében hűtenünk meg, hanem az aszalóval melegen egyenesen szabadlevegőre kitennünk, mert különben szürkések s homályosak lesznek.

E jó s egészséges ételen kívül, lehet az ért nagy szilvákhoz, mind az egészségesnek mind a betegnek igen kedves jó izü ugynevezett prunelt vagy hámozott szilvát készíteni. A jó faj nagy szemű szilvát a fáján kell hagyni míg egészen megéri, megránczosodik s a magvától könnyen elválik, azután a hajat le kell huzni. Mely kétféle módon történhetik: vagy le kell forrázni, vagy néhány napra a pinczébe szalmára kiteríteni, míg egészen megfouynadnak; mikor aztán könnyen meghánthatók; ha pedig a fán hagyjuk, míg egészen megérnek s ránczosodnak, ez sem szükséges, mert akkor önkényi hánlanak. A lehántás után a szilvaszemeket ott, hol a szátrak volt, kissé meg kell hasítani s magvaikat belőlük kivetni, azután összenyomni s kemenczébe tenni. A kemenczét először csak gyengén kell béhevíteni, hogy a hántott szilvak gyengén ismét behörözdhesse; mert ha elősben nagyon béhevítik, a szilva édes méznedve mind kifoly s az aszalódeszkához ragad, s mikor megforgatják, ott marad vagy szerteszakad; azután lassanként lehet nagyobbban meg nagyobbban hevíteni míg jól kiszáradnak, aztán néhány nap száraz kamarában kell elterítve tartani, később skatulyákba vagy ládácskába szorosan egymásra rakni, vagy czeránra füzre szorosan benyomni.

H I R F Ū Z É R.

Kolozsvár sept. 5-kén.

* A városi szegények javára mult pénteken rendezett lovarköri előadás tiszta jövedelme 77 ft. 32 prk. Ez összeg is csak az által emelkedett ennyire, hogy Carré ur az őt illető fele részt átengedte, a mely szép tettben osztozának a zenészek, a rendőri katonaság s a szinkör tulajdonosai is. Nem tudjuk minek nevezik azon botrányos közönyösséget, a melyet közönségünk a jótékony célú előadások iránt néha mutat, de ez alkalommal kétszeresen csodáljuk, mert hiszen az annyira kedves, a lankadni nem akaró érdekekkel lát-

ogatott — lovas komédiába kellett volna jöni! Vagy a péntek izeszté vissza? meglehet, mert előtte és utána következő napot a szinkör zsúfolva volt, sőt az utolsó két előadás is nemesebb célra érdemes buzgalommal volt látogatva!

* Épen ezért kellemes hirt mondunk, ha megemlítjük, hogy Carré még el sem távozott s Beranek szállásmestere már itt van, s biztat, hogy kitűnő lovtartásulátával hosszan fog vendégszerető körünkben mulatni. Kell-e ennél szebb kilátás? Ha irányában is oly jól viseljük magunkat, mint megelőzői iránt, reményünk lehet ahöz is, hogy naponként két előadást tart, mint Brassóban.

* Tegnap délután a szomszéd Szász-Fenest a bal sors keze sulyosan látogatta meg. 16—20 lakház s gazdasági épület hamvadt el a valószínűleg gonosz szándékból keletkezett lángok közt. A tűz hirére városunkból is sokan siettek részt venni az oltásban, s fecskendőink közül többet a helyszínére vittek. A kik jelen voltak, dicsérik az idegenek buzgalmát az oltásban, a kiknek köszönhetni, hogy a tűz nem harapódzott tovább, mert a falusiak buta közönnyel nézték szomszédaik szerencsétlenségét.

— A W. Z. szerint az új államkölcsonre aláírt összegek 450 milliót meghaladván, a befizetés öt év alatt fog történni.

— A mint hírlík, a szeged-temesvári vas-pálya mielőbbi elkészítése szigoruan meg van hagyva.

— Az igazságügyministerium a korona-országok törvénykezési szervezetével együtt tanácskozásokat fog tartani a jegyzői intézet jövője felől is.

— A budapesti közigazgatási kerületben az új államkölcsonre m. hó 31-éig aláírt összeg 25,387,343 ftra megy.

— Amerikában oly bő gabonatermes volt, minőre rég nem emlékeznek; a munkás kéz kevés az aratás betakarítására. Ez igen jó hir Angliának, a mely az orosz gabonától jelenleg el van zárva.

— Egy párisi kocsigyártó oly kocscikat készít a montevidoei gazdagabb lakosoknak, a melyek kis ágyukkal vannak ellátva, hogy az ott kóborló rabló bandáknak ellent lehessen állani.

— A jolsvai időjós septemberre szóló jóvendölése szomoruan hangzik. Azt mondja: julius roszt volt, augustus rosztabb, de legrosztabb lesz september. Még középszerű szüret-hez sem nyújt reményt, s a sarju behordására is kevés alkalmas napot ígér. Majd megvállik!

— A nemzeti ipar fejlesztésére alakult társulat Párisban új pályadíjakat tűzött ki a szölobetegségről irt alapos értekezésekre. Legfőbb díj 10,000 ft. A régi díjakra 116 pályamű érkezett, de egy sem volt megfelelő.

— Máramaros megye Gyulafalva helységéből az ott kiütött marhadög következtében tiltva van marhákat hajtani s általában marhahulladékokat hozni.

— Berlinben kétszöví ágnyt öntöltek, mely közönséges ágyzaton nyugszik. A vele tett kísérletek teljesen sikerültek.

— Beszélük, hogy a tervben már kidolgozott polgárörségi törvény felett újból elkezdődtek a tanácskozások, s kihirdetését az átvizsgált községi rendezéssel egyszerre várják.

— Felszámították, hogy Szilisztria közelebbi ostrománál az oroszok 39 nap alatt 92,000 lövést tettek, a mire a törökök csak 41,400-zal feleltek.

— A marhadög miatt Bukovinában is el van zárva a Moldvába vivő út.

— Angliában a mult év folytán 100 ember veszté életét a vasutakon s 119 megsebesült.

— Bécs községe 5000 szegényt táplál; a segélyezésükre fordított legkisebb összeg havonként 2 ft, a legnagyobb 4.

— A müncheni ipartárlatra küldött medgyesi bor dicséretes elismerést nyert.

Közelebről Bécsbe néhány aranyke-
reső érkezett Californiából, a kik fáradságuk
gyümölcséül — csak az ott termő szappannö-
vény magvából hoztak, a melylyel itt kísér-
letet akarnak tenni.

— Bácskában az idén 70 mázsa selmet
termeltek. A gubók fontjait 50 pkrón adták
el. Hadság helysége egyedül 50 mázsát termelt.

— Cs. kir. tábornagy Wimpffen Miksa
m. hó 29-kén élte 85 évében Bécsben meg-
halt. Elhunytával a jelenleg élő austriai tábor-
nagyok száma ötre olvadt le.

* Az erdélyi m. helytartóság következő
értelmű hirdményt tett közzé: Oláhország és
Moldova több vidékén oly nagyban dühög a
marhavész, hogy egész helységek marháit tel-
jes kiirtással fenyegeti. A veszély mindinkább
közelít határunkhoz, s most már annyival na-
gyobb, mert a cs. kir. seregnek bevonulásával
a fejedelemségekbe, a cs. kir. katonaság szá-
mára a szarvasmarhákali előfogatok nagyobb
forgalma el kerülhető nem lesz. Erdély 3 év
óta ment volt a marhavészek e leggonoszbi-
kától. Hogy ezt a jelen körülmények közt is
ki lehessen kerülni, a szükség a hatóságok-
nak legnagyobb éberséget, a marhatulajdono-
soknak minden elővigyázatot parancsol. A cs.
kir. helytartóság azért szigorú megtartás vé-
gett következő rendszabályokat parancsol:

1. A tulajdonos a szarvasmarha megbete-
gülését jelentse fel azonnal a helység előljá-
rójának, s ez a kerületi hivatalnak. Az orvosi
vizsgálatig az udvar elzárandó.

2. Az idegen helyről hozott szarvasmar-
hát 10 napig külön istállóban kell tartani, s
csak miután egészségesnek bizonyított, lehet
az udvar vagy helység többi marhái közé bo-
csátani.

3. Szorosan kell vigyázni a marhavásá-
rokra, hogy csak gyanúlan helyről s a hely-
ség előljárójától egészségesnek bizonyított mar-
hák jöjenek a vásárra, a gyanusokat pedig
vissza kell utasítani.

4. A marhatulajdonosok lássák el mago-
kat korán elegendő takarmánnyal azon eset-
re, ha a kiütött ragály következtében a lege-
löre hajtást be kellene tiltani.

5. A cs. kir. katonaságot a határszélen
túl szállító ökörelőfogatok az oda és vissza-
jövételre elégséges takarmánnyal ellátandók,
mert felügyelet lesz, hogy a szomszéd tarto-
mány legelőjét ne használhassák s az ottani
lakókkal ne közlekedhessenek.

6. Szarvasmarhát a cs. katonaság száll-
ítására a határon túl csak akkor szabad hasz-
nálni, ha lovas előfogat már épenséggel nincs.
A visszatért marhát 10 nap külön kell tartani
s csak a tulajdonos határára használni. A ha-

tár elzárása s a nyers bőrök behozataláról
kelt tilalom tovább is érvényben marad.

A marha betegségét ellikolás vagy a mar-
havész illető rendszabályok áthágása 6 hóna-
pig terjedhető fogsággal lesz büntetve. Ellen-
ben ha a vész elnyomásáért egyes marhák
leölése lenne szükséges, a tulajdonos kára meg-
térítetik, ha nem a tulajdonos oka marhája
megbetegedésének vagy a jelentést e felől a-
zonnal megtenni el nem mulasztá

TÁRCZA.

Vegyesek.

Gyümölcsfa trágya. A sónak a gyümölcs-
fáknál is az a haszna van, a mi a szőlőököknél.
Mindenik fának az alját, köröskörül oly szélesen,
a mennyire a fa ágai kinyulnak ősz kezdetén s óval
egészen be kell hinteni. A trágyzásnak ezen módja
valójában nagyszerű s fontos következés.

Hogy lehet jó zsíros tejre szert ten-
ni. A tökéletlen fejés a tej jóságára nézve valósá-
gos veszteség, minthogy a tehén tölgyében az utol-
só cseppek legzsírosabbak; tehát arra kell vigyázni,
hogy a tehén tölgyét jól kifejéjk. Azon tehének e-
leibe, melyek tejtöket felszokták szívni, egy darab
sót kell nyalásra tenni, s tejtöket tüstént egészen le-
eresztik.

A megsavanyodott tejet mint lehet
megédesíteni, Egy fertály savanyu tejbe 5-6
csepp, vízben felolvasztott hamuzsirt kell tenni, ősz-
keveverni, mi igen egészséges.

Agio. Bécs sept. 1-án: arany 20; ezüst 16.

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

(461)
183.

1—3

Eln. sz.

Hirdetmény.

Az erdélyi cs. kir. álladalmi szám-
vevőségnek, két, egyenként, évi 200
ezüstforintos segéd-dijas, és két díj-
talan gyakornoki állomások betöltendők.

Ezen állomásokért, tulajdon kézzel
irt, — törvényszerű helyegdíjas, — a
cs. kir. legfőbb számvevőségi hatóság-
hoz intézett kérvényekkel, ezen el-
nökség útján folyamodók, magokat fo-
lyó évi szeptember 15-keig, élet-ide-
jokről, a philosophiai osztaályokban jó
sikerrel végzett tanulmányaikról, a ha-
zai nyelveknek, különösen a német
nyelvnek alapos tudásáról, kijelölvé,
a melyeket azokból írják és beszélik,
eddig ne írtak tett szolgálataikról, ron-
kossági viszonyaikról, a cs. kir. álla-
dalmi számvevőségi, jelenleg szolgál-
tában levő hivatalnokok iránt, továb-
bá erkölcsös és politikai jó magok vi-
seléséről, végre magok élelmezhetési
tehetségeikről, szükséges bizonyítvá-
nyokkal igazolják.

Ezeket kívül azon folyamodók, a
kik az álladalmi számadási tanulmá-
nyokról hiteles bizonyítvánnyal ellá-
va nem lennének, kötelezetten bizo-
nyos meghatározott idő alatt, az álla-
dalmi számadási tanulmányokból rend-
szeres vizsgálatot kiállani.

A cs. kir. álladalmi számvevőségi
elnökségtől.
Nagy-Szeben aug. 31-kén 1854.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(455)

(3—3)

3637.

Hirdetés.

Kolozsvár sz. kir. város részéről a
városbani serfözési, élesz-
tői és serarullási jog a
serfözésre használható épüle-
tekkel együtt folyó 1854-
dik évi november 1-sőjétől 1858-dik

évi october 31-keig terjedő időre, te-
hát négy évre közarverés útján ha-
szonbérbe fog adni.

Az árverés e városi tanácsi széke-
kezű háznál f. évi sept. 10-én és kö-
vetkező napjaiban fog megtartani.

A vállalkozni szándékozók száztól
tiz forint bántpénzt kötelesek letenni.

A felkiáltási ár 6000 ezüst forint. A
haszonbéri kötelevő maga terjedelmé-
ben a tanácsi levélkiadó hivatalban az
árverés ideje előtt is meglátható.
A kolozsvári tanácsból aug. 7-kén
1854.

Wendler,
id. polgármester.

(464.)

Dr. SUIN de BOUTEMARD-féle fűszeres

FOG-PÉP (Zahn-Pasta)

Mint tudva van a különféle FOGPOROK használása nemcsak nem
elégséges a fogakat minden ülepítő kötelestelen megtisztítani s azok fé-
nyét ismét helyreállítani, hanem ezen porforma szerek folytonosan hasz-
nálva, még résztint a foghúsra, résztint a fogzománczra káros hatással is
vannak. E tények több évi tapasztalások gyűjtésére és kémlelődesék-
re szolgáltattak indokul egy **czélszerűbb formájú** fogszert feltalál-
hatni, minek eredménye lett: Dr. SUIN de BOUTEMARD FÜSZERES
FOG-PÉPE.

A **pép-forma** t. i. oly formának bizonyult be, mely a fog-
húst edző hatásánál fogva egyszerűsre a legbiztosab s legártat-
lanabb fogtisztító szer, mely a fogak közt képződő állati és nő-
vényi elődiék (Parasiten) elpusztulását eszközi, s mely jótékony be-
folyást gyakorol az egész szájüregre és annak szagára, minél fogva
tehát joggal legjobb szerül ajánlathatik, mely a fogak — az em-
beri szépség és egészség oly lényeges részének — mű-
velésére és fentartására s szenvedő bajok elhárítására alkal-
matos.

A dr. SUIN de BOUTEMARD-féle FOG-PÉP tehát, a szépitési ve-
gyészet mostani álláspontja szerint a fogművelésre nézve legna-
gyobb nyereseménnyel tekintethetik, és kaphatni igaz valódiságában
WOLF testvérek gyógyszerárában Kolozsvárt pakétját 40 pkrázárért.

(463)

NÖVÉNY-FOGPOR

G. J. POPP-tól,

Fogorvos s az Anatherin-szájviz sat. kiv. tulajdonosa.

E növény-fogpor aként tisztítja a fogakat, hogy naponkénti használata
által nem csak a szokott, annyira kellemetlen borkó távolítatik el, de a fo-
gak zomacza fejebb és gyöngédebb lesz; erősíti a foghúst, s ez által a
már megromlott fogak épességét visszaadja, és kellemes illatával a száj legro-
szabb szagát is eltávolítja.

Egy skatulya ára 36 kr. pp.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁNON, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűivel.

(458)

(2-3)

KUHINKA I. K.

ó- és új-antaltvölgyi üveggyára
raktára

van Debreczenben
a főtéren 2147 sz. a.

Található itt **köszörült** és min-
denemű **áblatüveg**.

Árszabályok kívánatra ingyen küldetnek.
Szállítás: minden irányban történik.

(453)

(3—3)

Hirdetmény.

Alóírtnak szerencséje van a t. kö-
zönséggel tudatni, miszerint a sepsi-
sz.-györgyi kerületben a Bodzán Mar-
gitról nevezett ujonnan épített

üveggyarát

e f. h. 8-kán megnyitotta.

Az eddig bukzádi üveggyáromban
készített metszett és üres üvegüeműek
ezentul a Margityárban, — a táblatüve-
gek pedig csak Bukzádon készítettnek.

Az ide vonatkozó megrendelések
tehát a szükségeslet szerint a sepsi-sz.-
györgyi posta által, vagy a margit-
gyári, vagy a bukzádi üveggyári igaz-
galóságighoz intézendők, — hol a tisz-
telt megrendelők árjegyzékeket is díj-
mentesen kaphatnak. — Margityár 1854
aug. 10-án. Mikes Benedek.

(459)

(2—3)

Szállás kerestetik

Itt helyben, mely 3-4 szobából áll,
s konyha, pince, istálló, szekérszín
és fáskamarával van ellátva. Kinek ily
kiadó szállása nyílik meg sz. Mihály
napkor, tudassa belső Szénutzában
131. sz. felső emelti lakosánál.

(462)

Kolozsvárt egy SZÁMADOLÓI ÁL-
LÓMAS (Buchhalter-stelle) van el-
foglandó. Bővebb tudósítást Tauffer
János adand.